

tieve strategieën tot ontwikkeling te brengen en vooral de samenstelling van de beheersstructuren een belangrijkere invloed moeten blijven hebben. Verder vergden verschillende systematisch geplande projecten blijkbaar extra input van middelen van buiten af. Inspanningen in die zin worden echter in vele andere centra gesanctioneerd door de bijkomende middelen in minderheid te brengen van het karig werkingskrediet. Een dienst geestelijke gezondheidszorg is en blijft in elk geval een zwak broertje in de doolhof van de gezondheidszorg en welzijnszorg.

De slotbeschouwingen in hoofdstuk 7 zijn iets te uitsluitend gericht op de aspecten van het werk waarover men tevreden is en bijgevolg niet genuanceerd kritisch genoeg. Suggesties hoe men tot een betere evaluatie kan komen bijvoorbeeld worden niet vermeld.

Een opmerking van een andere orde houdt verband met de vorm. De geselecteerde referenties geciteerd in de tekst zouden nog meer tot hun recht gekomen zijn door het toevoegen achteraan van een alfabetische referentielijst.

De grootste verdienste van dit boek is dat een Dienst voor Geestelijke Gezondheidszorg zoals het Centrum SAS ter gelegenheid van een eerste lustrum de eigen doelstellingen en werking publiek maakt. Het aantal publikaties in verband met de ambulante geestelijke gezondheidszorg in Vlaanderen is immers zeer beperkt. Wat er leeft in dergelijke centra kan men wel enigszins terugvinden in jaarverslagen. Deze zien echter zelden het licht, beperken zich meestal tot een beschrijving waarbij er weinig sprake is van een kritische evaluatie van het bezigzijn.

Toch worden we – bij het lezen van deze publikatie – geconfronteerd met het feit dat het zeer moeilijk is om een daadwerkelijke evaluatie te maken van wat er zich gedurende 5 jaar afspeelt in een Dienst Geestelijke Gezondheidszorg. Dit is des te meer het geval wanneer men deze evaluatie niet wil beperken tot het nagaan van wat het centrum betekent heeft voor een aantal individuen en gezinnen die ermee in contact kwamen maar ook van wat het op gang heeft gebracht binnen het veld van voorzieningen in de (geestelijke) gezondheidszorg en welzijnszorg in een bepaalde regio, binnen de Vlaamse Gemeenschap, binnen de samenleving. Onze kwantitatieve en vooral kwalitatieve evaluatiecriteria zijn blijkbaar nog zeer partieel en ontoereikend.

Deze lofwaardige poging tot evaluatie verwijst naar de noodzaak enerzijds van een continue doorlichting van de werking van elke Dienst voor Geestelijke Gezondheidszorg en anderzijds van verder studiewerk op het vlak van meer verfijnde vormen van evaluatie.

Jo Casselman

N. Lempereur, Les fluctuations de la criminalité en Belgique. Tome II, 1967 à 1969 (sous la direction et avec préface de Raymond Screvens), Bruylant, Publ. no 11 du Centre National de Criminologie, Bruxelles, 1981, 314 p.

Dit werk is de tweede aflevering in een door het Nationaal Centrum voor Criminologie verzorgde reeks over de ontwikkeling van de misdadigheid in ons land. Het eerste deel Bekaert, H., en Lempereur-Guilmot, N., *Les fluctuations de la*

criminalité en Belgique. Tome I, Bruxelles, Bruylant, 1974, 362) bestreek de periode 1964 tot en met 1966.

De publikaties zijn grotendeels op de door het N.I.S. uitgebrachte Gerechtelijke statistieken gebaseerd. Hier en daar is deze informatie gecombineerd met bij de parketten ingewonnen gegevens, en wordt naar specifieke studies verwezen. In de huidige publikatie staat, hoewel toch geregeld met de voorafgaande drie jaren vergeleken wordt, de periode 1967 tot en met 1969 centraal.

In een eerste gedeelte schetst de auteur een beeld van de omvang en – zij het in zeer ruime categorieën – van de aard van de door de Belgische magistratuur afgehandelde misdadigheid. Achtereenvolgens worden cijfers over het aantal door de parketten geregistreerde zaken gegeven, komt de door het O.M. aan deze zaken toegekende bestemming aan bod, en is er informatie over de door vonnisgerechten getroffen beslissingen.

Vervolgens worden de door de hoven van assisen en de correctionele rechtbanken gevonniste zaken uitvoeriger voorgesteld. Zij werden daartoe gegroepeerd volgens de tiendelige misdrijvenclassificatie die in het tweede boek van het Belgisch Strafwetboek voorkomt. Voor de inbreuken op de bijzondere wetten gebruikte de auteur de door het N.I.S. gevormde zesdelige classificatie. Telkens wordt de frequentie van het aantal *veroordelingen* bekeken, worden de daadwerkelijk uitgesproken sancties genoemd en vergeleken met deze die wettelijk mogelijk zijn.

Vrij geregeld verwijst de auteur naar de rechtsleer. Verder maakt zij af en toe melding van interessante jurisprudentie, verwijst zij naar een congres of een specifieke studie over de desbetreffende materie en signaleert zij de onderscheidene gezichtspunten met betrekking tot maatschappelijk meer controversiële onderwerpen.

De analyse is sterk gedetailleerd met betrekking tot de inbreuken op het *Strafwetboek*. Van de 142 door het N.I.S. vermelde inbreuken op de *bijzondere wetten* worden er 29 uitvoerig besproken: deze 29 omvatten meer dan 80 % van alle in deze sfeer door het N.I.S. vermelde veroordelingen.

Tot slot wordt een *criminaliteitsgeografie* uitgetekend. Daartoe is per gerechtelijk arrondissement het aantal door de correctionele rechtbanken in eerste aanleg veroordeelde personen uitgezet ten aanzien van het corresponderend aantal inwoners. Vervolgens zijn de arrondissementen op grond van deze 'criminaliteitsmaat' in vijf categorieën ingedeeld. Tenslotte is er per arrondissement een bespreking van particulariteiten inzake de gevonniste misdadigheid. De zowat 220 door het N.I.S. vermelde inbreuken zijn daartoe tot een elftal categorieën teruggebracht.

In tegenstelling tot de eerste aflevering in deze reeks ontbreekt thans biosociale informatie over de veroordeelden. Hoewel daar voldoende redenen toe bestaan (zie *Panopticon*, 4, 6) gebeurde dit niet op principiële gronden, maar vond men dat de huidige informatie te weinig van het in de eerste aflevering gepubliceerde afweek. Begrijpelijkerwijs zijn ook de in de eerste publikatie gegeven overzichten van het aantal sinds 1900 door de parketten geregistreerde zaken en van de daaraan gegeven bestemming niet opnieuw opgenomen. In tegenstelling tot de eerste aflevering komen de visies van de onderscheidene parketten weinig aan bod. Blijkens het voorwoord zou dit alvast voor 1967 en 1968 nauwelijks nieuwe informatie aangebracht hebben.

Na deze voorstelling van structuur en inhoud wil ik een korte appreciatie van het werk geven. Enkele spijtige, maar niet fundamentele leemten: de bij het N.I.S. beschikbare en belangrijke informatie over het voorwerp en de motiveringen van de parketseponeringen zijn niet opgenomen, en de toch betwistbare N.I.S.-telregels, die beslissend zijn voor het voorwerp van deze publikatie worden vermeld noch besproken.

Er is ook de laattijdigheid: deze aflevering verschijnt twaalf jaar na het laatste kalenderjaar waarop ze betrekking heeft, vier jaar méér dan bij de vorige publikatie. In tegenstelling met wat in het voorwoord gesteld wordt kan deze *toenemende* vertraging toch niet aan het N.I.S. toegeschreven worden.

Aan de 'toenemende misdadigheid' (mijn aanhalingstekens) wordt plots en op een weinig geargumenteerde manier een pleidooi tot politie-uitbreiding, in aantal en efficiëntie, gekoppeld. Als men in een *criminografisch* werk dan toch crimineel-politieke overwegingen wil formuleren, waarom worden dan niet ook de mogelijkheden van decriminalisering, van preventie, en van een afremming van de inflatie van de wetgeving met strafbepalingen besproken? Waarom wordt met geen woord gerept over de vermoedelijk sterk criminaliteitsverhogende (want: aangiften- en registratiebevorderende) effecten van zulke uitbreiding op de statistische output? Worden de gevaren van een circulaire causaliteit dan niet onderkend?

Een fundamenteel tekort is de conceptuele tweeslachtigheid die dit boek kenmerkt. Het brengt (zie de titel) zowel de ontwikkelingen inzake criminaliteit als (zie de inhoud) deze van de straftoemeting in kaart, maar dit gebeurt in geen van beide gevallen op een bevredigende manier. De lezer weet niet of, en zo ja in welke mate, de beschreven schommelingen in de misdrijfcijfers variaties inzake reële criminaliteit weergeven, dan wel *constructed, fantasy, book-keeping* en/of *reporting changes* (zie J. DITTON, *Controlology-Beyond the-New Criminology*, MacMillan, London, 1979, 124) reflecteren.

In welke mate zijn de variaties terug te voeren tot veranderingen inzake strafbaarstelling (nieuwe incrimaties, uitbreiding van het toepassingsgebied) en/of bevoegdheidswijzigingen van de onderscheidene rechtbanken? In welke mate veranderden het aangiftegedrag van slachtoffers en van getuigen, de registratiebereidheid; de registratieprocedures, het proactief opsporingsbeleid, de ophelderingsactiviteit van de polities? Hoe evolueerden het vervolgings- en het vorderingsbeleid bij de parketten? Leidde veranderende attitudes tot een feitelijke depenalisering, veranderde de statistische registratie? Het ware wenselijk geweest dat de auteur hierop wat meer gewezen had, een en ander had geïllustreerd met behulp van de specifieke studies die toch ook in ons land bestaan, en de belangrijkste elders verworven inzichten vermeld had. Ondanks de waarschuwingen in deze aflevering en ondanks de zorgvuldiger formulering, is het risico dat de gebruiker tot verkeerde conclusies komt nog te groot. Overigens: wie is deze gebruiker? Behoren tot de afnemers ook de parlementairen waarvoor de reeks initieel opgezet werd?

Anderzijds heeft deze publikatie zeer zeker *ook verdiensten*. Alvast positief is het vrijwel geheel weglaten van informatie over bio-sociale kenmerken van de veroordeelden: nog te gemakkelijk zou uit dergelijke informatie een 'daderprofiel' afgeleid worden. Hier en daar wordt de door het N.I.S. gepubliceerde basisinformatie gecorrigeerd. Verder is ook het weerhouden van alle correctioneel

veroordeelden voor de constructie van een criminaliteitsmaat een verbetering ten aanzien van de door het N.I.S. gevolgde werkwijze, al lijkt mij zulke maat ook in deze vorm weinig bruikbaar.

Nuttig zijn de verwijzingen naar wetgeving, rechtsleer, congressen en specifieke studies. Opvallend is dat vrijwel uitsluitend naar Franstalige stukken gerefereerd wordt. Niet in het Frans gestelde publikaties, ook al hebben zij op België betrekking, komen – op een uitzondering na – niet aan bod.

Verder is ook de grotere aan een gedifferentieerde delictenindeling bestede zorg een winstpunt, al wordt deze nu soms té gedetailleerd, en al blijft de spanning tussen enerzijds aan het Strafwetboek ontleende misdrijfdefinities en anderzijds maatschappelijk meer gangbare en hanteerbare misdrijfconcepten wel zeer acuut.

De publikatie brengt hoe dan ook interessante gegevens in de aandacht. Ik denk hierbij ondermeer aan de opvallende stijging van het aantal naar de jeugdrechtbanken verwezen zaken, aan de hoge frequentie van de korte vrijheidsstraffen – ondanks de vele pleidooien tot beperking –, aan het cijfermateriaal over en de becommentariëring van de bestraffing van misdrijven in de bio-morele sfeer (abortus, overspel), aan de effecten van de wijzigingen in de fiscale wetgeving (met ondermeer de invoering van de mogelijkheid van administratieve sancties).

Het grootste winstpunt vind ik de grotere aandacht die de auteur aan de *straftoemeting* wijdt. Deze pluspunten zijn reëel en rechtvaardigen een deels positieve evaluatie.

Toch vind ik de publikatie een gemiste kans. *Over de omvang en de aard van de werkelijke misdadigheid* komt de lezer uiteindelijk *zo goed als niets* te weten. Informatie over de verdeling van criminaliteit over de bevolking, over de ernst ervan, over de omstandigheden waarbinnen zij tot stand komt en over de gevolgen ontbreekt vrijwel geheel. Natuurlijk: afgezien wellicht voor wat de meest ernstige delicten betreft (maar wie vindt wat het meest ernstig?) zijn daartoe andere bronnen nodig dan het huidige N.I.S.-materiaal, *tenzij men van oordeel is dat criminaliteit alleen op het niveau van de strafrechter kan/mag gesteld worden*. Gezien de auteur klaarblijkelijk geen aanhangster van deze stelling is, zou zij van een grotere consequentie getuigd hebben indien zij ofwel onderzoek naar de werkelijke criminaliteit geëntameerd, ofwel resoluut voor een studie van de justitiële activiteit geopteerd had.

Wellicht omdat de auteur getracht heeft alsnog ook de ontwikkelingen inzake criminaliteit uit te tekenen, heeft zij nauwelijks informatie opgenomen over de ontwikkelingen inzake de verhouding tussen belasting en bestraffing (in mensen en in middelen) van de desbetreffende justitiële diensten, en blijven de gegevens over de beleidsvisies en -praktijk te marginaal.

Mogelijk zal de eerstvolgende publikatie, die de jaren 1970-1976 zal bestrijken, aan conceptuele duidelijkheid en daardoor ook aan belang winnen. Ik las dat voor de *vierde* aflevering getracht zal worden vooral, zomet uitsluitend met door de procureurs-generaal te verschaffen informatie te werken. Persoonlijk hoop ik dat hiermee de rechterlijke straftoemeting niet aan aandacht zal inboeten.

J. Van Kerckvoorde